

ARKEOLOGI och HISTORIA
i
BIBELNS LÄNDER

1 Inledning

Biblisk arkeologi är ett ämne som drar allt mer uppmärksamhet till sig, inte bara bland forskare utan även bland studerande och bibelläsare i allmänhet. Orsaken till detta är inte svår att förstå. Bibeln, som är spridd i oräkneliga upplagor och debatterad mer än någon annan bok, innehåller utöver de andliga värdena också historiska skildringar som tidigare inte med tillgängliga källor kunnat bevisas eller motbevisas. Bibelns belackare har därför gärna velat ställa sig tvivlande till dess tillförlitlighet, medan de som har sin religiösa tro baserad på Bibeln längtat efter påtagliga bevis på att dess detaljerade historiska skildringar verkligen är historiska.

De grekiska och romerska historikerna hade inte mycket att berätta om tiden före det femte århundradet f.Kr. Därför baserades kunskapen på Gamla testamentets tid endast på Bibeln själv. Förhållandena på denna punkt har dock ändrats i modern tid, eftersom arkeologerna genom sina utgrävningar gjort sådana upptäckter, att man fått en klar bild av Bibelns historiska bakgrund. Man kan därför förstå det stora intresse som väcktes bland den som studerade Bibeln, när man började upptäcka städer, byar, hus, tempel, hushållsföremål, lertavlor, inskriptioner m.m. inom det område där de händelser tilldragit sig, som skildras i Bibeln. Man fann texter som nämnde bibliska platser och personer vid namn, man fann kulturer och miljöer som fullständigt överensstämde med de bibliska skildringarna.

Man kan säga att den moderna arkeologin, som vetenskap, föddes år 1798 när Nildalens rika arkeologiska material började upptäckas. Detta skedde i samband med Napoleons egyptiska fält-tåg. Assyriens och Babyloniens skatter kom i dagen först vid mitten av 1800-talet som ett resultat av Paul Emile-Bottas, Henry Layards, Henry Rawlinsons och andras arbete. Genom fyndet av Rosettaste-nen hade man nyckeln till dechiffreringen av de egyptiska hiero-glyferna och genom tolkningen av Behistun-inskriptionen fann man nyckeln till den Assyrisk-Babyloniska kilskriften. Sedan dess har man erhållit en mängd material förknippat med Gamla testamentet.

Upptäckten av Moabit-stenen år 1868 blev en oerhörd sensation på grund av dess nära förbindelse med Gamla testamentets historia, och resulterade i ett ännu intensivare intresse för utgrävningar i de bibliska länderna.

Många av de mest uppmärksammade upptäckter som har samband med Bibeln och särskilt med Gamla testamentet har skett först under 1900-talet: Hammurabis lagsamling (1901), Elefantine-papyrus (1903), de hettiska lämningarna i Bogazköy (1906), Tutankamons grav (1922), Ahiram av Byblos sarkofag (1923), Ras Shamra texterna (1929-1937), Mari-breven och Lakis-tavlorna (1935-1938) och Döda havsrullarna (1947). Dessa fynd är mycket värdefulla på grund av sin nära förbindelse med Gamla testamentets litteratur och historia.

Den här brevkursen gör inte anspråk på att vara uttömmande och grundlig. Men den vill ändå försöka ge några glimtar av den bibliska arkeologins upptäckter och på så sätt, genom vetenskapliga bevis, understryka att Gamla testamentets berättelser inte är "uppdiktade historier", utan talar om för oss vad som verkligen skett och existerat.

② En modern arkeologisk expedition

En modern arkeologisk expedition är inte detsamma som en skattsökarexpedition. Arkeologins intresse ligger först och främst i att söka rekonstruera historiska händelser i alla dess varianter. Det kan gälla religion, litteratur eller kultur i allmänhet, men också det rent historiska händelseförloppet, som kan dokumenteras antingen kronologiskt eller faktiskt.

Arkeologen försöker komma till större klarhet om detta genom att ingående studera dels vad han funnit, och dels fyndplatsen själv. Arkeologin är idag en vetenskap som lärt sig använda de nutida moderna tekniska hjälpmedel som finns. Som exempel kan nämnas flygspaning och fotografering samt ytterst fina optiska mätins-trument. Trots dessa fina hjälpmedel är dock en vanlig spade och ett "tränat öga" de viktigaste arbetsredskapen. Ofta får han t.o.m. ligga på sina knän och krasa jord med händerna.

I samband med ämnet Biblisk arkeologi är det naturligt att intresset koncentreras till Palestina och områdena däromkring.¹ Det är ju där de historiska händelser som Bibeln talar om, utspelades. I samband med arkeologi i Bibelns länder lägger man snart märke till den ganska talrika förekomsten av vad vi kan kalla "ruinkullar". Detta är kullar i landskapet som visat sig innehålla ett flertal fynd-skikt från sinsemellan skilda tidsperioder. Att det blivit så beror på att när man i forntiden återuppbyggde städer som förstörts genom t.ex. jordbävningar eller krig, forslade man inte bort resterna från de gamla ruinerna innan man började bygga den nya staden. Man jämnade bara ut marken så att den blev vågrät och byggde sedan den nya staden ovanpå den gamla. Under tidens gång samlades på detta sätt flera våningar med ruiner och spillror och staden kom att ligga högre och högre för varje nytt skikt som lades till. På så sätt växte snart en kulle över den omgivande slätten.

På arabiska kallas en sådan kulle för en "TELL". Om man gräver i en sådan "TELL" finner man dessa skikt och får, genom de fynd man gör, i kronologisk följd platsens historia. De fynd man gör måste tolkas och kanske omtolkas, allt eftersom flera fynd kommer i dagen.

③ Arkeologens "klocka"

Lerkärl av olika slag har alltid varit vanliga i forntida folks utrustning. De har tjänat som förvaringskärl för mat och vatten och för kläder; de har använts som kokkärl, som "servis" när man skulle äta och som dryckeskärl. Lerkärlen var mycket ömtåliga, men efter-som de var relativt lätta att tillverka kunde de ju snart ersättas. När kärlen gick sönder, vilket hände ofta, kastade man bort skärvorna.

Skärvorna var dock av sådant material som inte förstörs och har bevarats i samma skick i tusentals år.

Med tiden gav man kärlen form och dekor. Även lerans sammansättning var olika från tid till annan. Dessa förändringar var rätt små under en generation, men blev stora och relativt påvisbara under ett århundrade. De lerkärl som kommer från tiden då romarna härskade över Palestina (omkr.50 f.Kr. -450 e.Kr.) skiljer sig således mycket starkt från

¹ Namnet Palestina kommer av det grekiska ordet "Palestinae" som betyder "filisteernas land" (detta folk hade bosatt sig på kustslätten mot Medelhavet, kring städerna Gasa, Asdod och Askalon c:a 1200 f.Kr.)

dem som tillverkades under landets islamitiska period (600-talet e.Kr. och flera århundraden framåt).

Många artiklar har skrivits och lärda doktorsavhandlingar har gjorts om forntida lerkärl och skärvor. I dessa finner den moderne arkeologen pålitliga hjälpmedel för dateringen av ett föremål och därmed av de forntida städer och byar i vilka de hittats. De lerkärl man funnit kan sägas vara arkeologens "klocka" och utgör säkra bevis för hans datering. Utan dem skulle arkeologen bara känna till murarna ovanpå varandra, varav den som ligger över är yngre än den undre. Man skulle inte kunna avgöra hur lång tid som förflutit mellan de tidpunkter då de båda murarna uppfördes. Men genom lerskärvorna kan man mycket lätt datera dem och tidsintervallen mellan dem bestämmas.

Arkeologen vill bl.a. gärna veta hur de olika skikten på ut-grävningsorten kronologiskt förhåller sig till varandra och får då ta ställning till varje ny fas av kultur som påträffas. Detta kräver oändligt tålamod, vaksamhet och noggrann protokollföring av nästan varje skärslev jord som lyfts upp. Arkeologin idag är en vetenskap som, i likhet med andra vetenskaper, bygger på strävan efter absoluta bevis. Vi kan därför med ganska stort förtroende nalkas vårt ämne "Biblisk arkeologi" med förvissning om att de resultat man kommit till, är vetenskapligt bevisade. Det utgör en källa till glädje och tacksamhet att så mycket i Gamla testamentets berättelser numera också av framstående forskare anses vara historiskt bevisade händelser.

④ Den "värdefullaste" arkeologiska upptäckten

Årtalet var 1922, arkeologen Howard Carter med sina med-arbetare satte hackan i jorden på en plats, vid foten av Ramses VI grav.² Man hade knappast mer än börjat förrän man fann ingången till Tutankamons grav, den rikaste kungagrav man funnit i Egypten. Tutankamon var en ganska obetydlig farao, varför hans skatt-kammare säkert hörde till de mindre "rika".

Hans gravkammare är dock den enda som lämnats orörd av plundrare, och är därför den för oss mest värdefulla, även om den ursprungligen var den bland de fattigare.

Carter hade på uppdrag av den engelska lorden Carnarvon börjat utgrävningar i den s.k. "konungarnas dal", en ökental strax väster om det gamla Thebe. Lord Carnarvon var intresserad av allt som var förenat med något spännande och såg i arkeologin en möjlighet att dels få spänning, dels att använda sina pengar.

När Carter den 3 nov. 1922 påbörjade grävningarna efter en kungagrav, fann han redan första dagen ett trappsteg av sten. På eftermiddagen hade man skottat bort så mycket grus att man tydligt såg att man funnit ingången till en grav.

Trappan bestod av sexton trappsteg. När trappan var fri gick Carter ned för trappstegen och stod framför den första förseglade dörren. Den var lätt att forcera och förde in i en gång fylld med grus. Efter flera dagars arbete påträffade man en ny dörr cirka tio meter in i gången. På denna fanns Tutankamons sigill. "Det avgörande ögonblicket är kommet" skrev Carter. "Med darrande händer gjorde vi en öppning i översta vänstra hörnet."

Carter tog nu en järnstång och stötte den igenom dörren. Den svängde fritt i tomma intet. Så vidgade han hålet och strök eld på en tändsticka. Först kunde han inte urskilja någonting, men allt eftersom hans ögon vände sig vid mörkret, kunde han urskilja konturer, skuggor och sedan färger. Han utbröt inte i förtjusta rop, utan han förblev stum.

² Ramses VI tillhörde den 20:e dynastins regenter i Egypten och regerade i början av 1100-talet f.Kr.

Lord Carnarvon som stod på hans sida tyckte det dröjde för länge innan Carter sade något så han frågade: "Kan ni se något?" Howard Carter vände sig långsamt om och sade liksom förtrollad: "Ja, underbara saker."

Den 17 december 1922 hade man öppnat dörren och kunde med en stark lampa undersöka vad man funnit. Gyllne bårar och en gyllne tron framträdde. Svarta statyer, alabastervaser och underliga kistor likaså. Bizarra djurhuvuden kastade sina skuggor på väggarna. Vid sidan stod skiltvakter mitt emot varandra med "gyllene skört, guldsandaler, klubba och stav och med den glänsande heliga ormen på sina pannor."

Mitt i denna prakt fann man spår av vardagslivet. Vid dörren stod fortfarande kärl till hälften fyllda med murbruk och en lampa som var svart av sot. Här fanns t.o.m. fingeravtryck på en målad yta. På tröskeln låg blomsterkransar, som hade lagts ner som en sista hälsning.

När Carter såg sig omkring upptäckte han ingen sarkofag³ eller någon mumie bland denna samling dyrbara skatter. Men vid närmare undersökning fann han att detta första rum man kommit in i måste vara ett förrum till ett andra rum. Detta bekräftades när man på vänster sida rakt fram upptäckte en öppning nere vid golvet. Denna öppning var ingången till en sidokammare. När de lyste genom den lilla öppningen kunde man se att denna sidokammare var överfylld av bruksföremål och dyrbarheter av alla slag. Men man upptäckte till sin förvåning att där inte heller fanns någon sarkofag. Således måste det finnas ännu en förseglad dörr.⁴ Den fann man på förrummets högra sida och visade sig leda in till kammaren där sarkofagen och konungens mumie fanns. Vad man fick se här överträffade allas förväntningar. Det som man trott vara en mur framför ingången var framsidan på en ofantlig ytterkista, troligen den dyrbaraste en människa någonsin sett. Den var 5,20m lång, 3,35m hög och 2,75m bred och helt och hållet överdragen med guld.

De gick fram till ändan av rummet. Till höger fanns där en liten låg öppning till en bredare, men ändå rätt liten kammare. Detta var konungens skattkammare. Från sin plats kunde de överblicka vad kammaren innehöll. Carter sade när han sett detta: "En enda blick räckte för att visa oss att här befann sig gravens största skatter."

Sarkofagen var ett konstverk, som uthuggits ur ett enda monu-mentalt block av ädlaste gul kvartsit och var 2,75x1,50x1,50 meter. Arbetet började med rivandet av tegelväggen mellan förrummet och sarkofagkammaren. Så följde öppnandet av den första kistan. I den stod den andra och i den andra kistan en tredje, och i den tredje kistan en fjärde. Denna innersta kista liknade de andra men var bara ännu praktfullare och skönare arbetad. Den var 1,85 meter lång och bestod av guld, två och en halv till tre millimeter tjockt. Enbart guldvärdet är mycket svårt att uppskatta.

När man lyft av den stenhäll under vilken Tutankamons kropp låg, fann man först ett en mängd linnedukar. När man tagit bort dessa fann man en gyllene bild av den unge härskaren. Guldstycket strålade som om det nyss kommit från verkstaden. Huvud och händer var formade med konstnärlig fulländning, kroppen däremot var utarbetad i låg relief. I de korsade händerna höll farao de kungliga insignierna: kräkla och vifta med inläggningar i blå fajans. Ansiktet var av lapislazulifärgat glas.

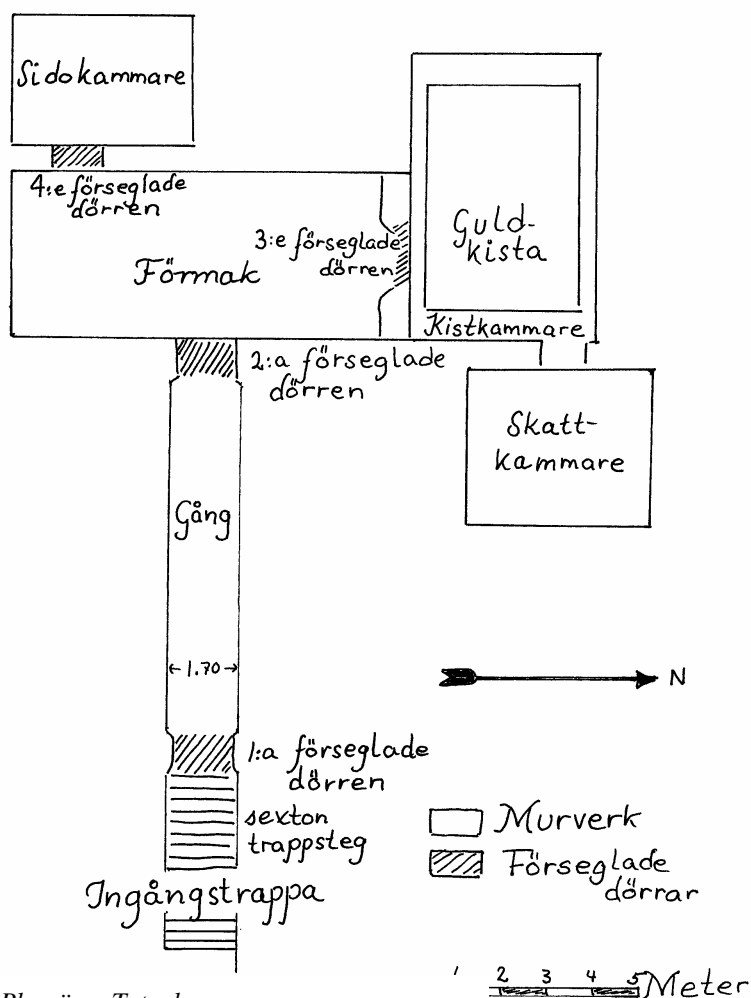
Enbart förrummet till gravkammaren innehöll mellan sex-och sjuhundra föremål som man noggrannt tog till vara. P.E. Newbury undersökte blomsterkransarna som fanns i förrummet och kunde efter analys konstatera vilken sorts blommor som hade använts för nästan 3.300 år sedan. Han analyserade vidare frukter och andra blommor som man fann

³ Sarkofag = Praktikkista vanligtvis av sten.

⁴ Plan över Tutankamons grav, se sidan 9

och kunde därvid fastställa vid vilken årstid Tutankamon hade blivit begravd, nämligen mellan mitten av mars och slutet av april.

Noggrannhet kräver tid. Arbetet med att detaljerat protokollföra och analysera allt tog flera vintrar i anspråk.⁵ Carter ansåg att man inte på några villkor fick göra en snabb utgrävning, utan måste iaktta största noggrannhet.

Plan över Tutankamons grav

5 Tutankamon

Vem var nu denne Tutankamon som fick en sådan grav? En stor härskare med många regeringsår bakom sig? Nej, Tutankamon var en obetydlig härskare och dog redan vid 18 års ålder. Han var med säkerhet svärson till "kättarkonungen" Echnaton. Han växte upp som tillbedjare av guden Aton under sin svärfars religiösa reformation, men återgick senare till Amon-tillbedjan vilket hans namnändring också visar. Hans namn ändrades nämligen från Tutankaton till Tutankamon. Han regerade omkring år 1350 f. Kr.

Vid utgrävningen av hans gravplats gjordes ytterligare en över-raskande upptäckt, då man under den kronliknande kudden fann en amulett. I regel bestod sådana amuletter av hematit. Denna var emellertid av järn. Man hade därmed gjort ett av de första egyptiska

⁵ Man arbetade på vintrarna eftersom den starka värmen hindrade arbetet sommartid.

järnfynden och det är ett faktum att i en grav som var överfylld med guld var den viktigaste kulturhistoriska fingervisningen - en liten järnbit!

Under de många linnebindlarna låg ständigt nya dyrgripar av olika slag. Fingrar och tår var inneslutna i guldhylsor. Den arton-årige egyptiske faraon Tutankamon var bokstavligen höljd i lager på lager av guld och ädelstenar.

Vad som gjorde upptäckten av Tutankamons grav så sensationell var att den var så gott som helt orörd. Inga gravplundrare hade lyckats ta sig igenom de murar och bergväggar som skyddade kungens vilorum. En av de guldkistor som Tutankamon låg i och som idag kan beses på museet i Kairo väger över ett ton. Ett ton nästan rent guld! Ändå var han bara en av de mindre faraonerna. Vad skulle då inte ha funnits i sådana framstående faraoner som Ramses II:s eller Seti I:s gravar? Arkeologen Derry har nog rätt när han säger: "Säkert fanns det lika mycket uppstaplat i var och en av deras gravkammrar som i hela Tutankamons grav."

Vilka fantastiska skatter från kungagravarna i "konungarnas dal" måste inte under årtusendenas lopp ha fallit i gravplundrarnas händer!

⑥ Anknytning till den bibliska historien

Tutanchamon levde c:a 1350 år före Kristus. Den bibliske Moses levde ungefär vid samma tid eller c:a 100 år tidigare. Moses var av judisk börd och räddades undan döden när han var barn tack vare sin mors uppfinningsriktighet och den egyptiska prinsessan Hatshepsut, Tutmos I:s dotter. Med ledning av Bibeln⁶ och andra källor, kan man historiskt förlägga Israels uttåg ur Egypten till mitten av 1400-talet f.Kr. Av detta kan man dra slutsatsen att Moses växte upp under Tutmose I:s regering (1525-1508 f.Kr.).

De rikedomar som hittades när man upptäckte Tutankamons grav ger oss en bild av den miljö där Moses växte upp. Han blev upp-fostrad vid det egyptiska hovet, undervisad i "all egyptiernas visdom"⁷ och var faktiskt prinsessan Hatshepsuts adopterade son och en trolig efterträdare på Egyptens tron.

Men Moses lämnade den egyptiska rikedom och äran. Bibeln säger: "*Genom tron försmådde Moses, sedan han blivit stor, att kallas Faraos dotterson*".⁸ Han tillbringade sina första fyrtio år vid det egyptiska hovet, men beslöt sig under en fyrtioårig landsflykt att i stället ställa sig på det förtryckta israelitiska folkets sida. Judarna befann sig i Egypten och hade gjorts till trälar. Moses hjärta tillhörde dock detta folk. Han var ju själv hebré. Han valde att avsäga sig egyptisk ära och rikedom och att acceptera ledarskapet för judefolket. Detta innebar att överta ledarskapet och ansvaret och att leda dem bort från slaveriet in till ett fritt land - Kanaan. Han valde att inte stanna i Egypten därför att han enligt Bibeln, trodde på Gud, hade hört hans röst och mottagit hans kallelse att under Guds ledning befria folket.

⑦ Fynden i Tutankamons grav och Bibeln.

Man blir imponerad när man i museet i Kairo studerar föremålen från Tutankamons grav. Mer än 1.700 föremål är utställda, många andra är förvarade i museets arkiv. Två långa salar och ett rum är bokstavligen fyllda med dessa föremål. Hur intressant det än är att se på alla dessa guldföremål och ädelstenar, rikedomar som verkar omätliga, är det dock från en arkeologs synpunkt några järnföremål som är mest intressant.

⁶ Läs 1 Konungaboken 6:1.

⁷ Se Apostlagärningarna 7:22

⁸ Se Hebreerbrevet 11:24.

Där finns en vacker dolk med guldhandtag som slutar med en knopp av bergskristall, inlagd i glas, men bladet är av orostat järn. Där finns också en amulett, som vi tidigare nämnt, som föreställer ett mystiskt öga av järn, samt flera andra liknande föremål.

Dessa föremål bevisar att järnet användes till olika föremål under Tutankamons tid, således i det fjortonde århundradet f.Kr. Detta var den tid som följde på israeliternas invasion i Kanaan. När, när enligt Bibeln, kananeerna ägde "stridsvagnar av järn"⁹, ett uttryck som förmodligen skall tydas så att vissa delar av deras vagnar var gjorda av järn.

År 1910 hade Hugo Winkler grävt ut Bogazkoy, där bl.a följande noterats: "Hettiterna kunde utvinna järn ur järnmalm." Detta var grunden till deras militära överlägsenhet under 1300-talet f.Kr. Hettiterna upprättade lydriken i Kanaan, varför järnet troligen tidigt spritt sig dit. Detta utgör ännu ett bevis på att Bibelns uppgifter om järnet på 1300-talet f.Kr. stämmer, samt att forskningen från 1910 bestyrker detta.

Bibelkritikerna var under 1800-talet eniga om att omnämmandet av järn i Josua och Domarboken var ett starkt bevis för att dessa böcker skrivits mycket sent. Man trodde nämligen att järnet inte användes före det tolfte århundradet f.Kr. De järnföremål man fann i Tutankamons grav visar emellertid att kritiken haft fel och att järnföremål användes på ett mycket tidigt stadium. Till de järnföremål som här nämnts kan läggas många fler som blivit funna vid olika utgrävningar i Bibelns länder, t.ex. hetitriket. Alla dessa fynd bevisar de bibliska berättelsernas historiska äkthet. Trots att dessa järnföremål är av mindre värde än de guld- och silverföremål man funnit, är de dock för den som studerar Bibeln, i vissa avseenden, av större betydelse än de föremål som på museet i Kairo tilldrar sig de flesta besökarnas intresse

8 Ett besök på museet i Kairo

När man besöker Kairos historiska museum träffar man på ett stort granitmonument från Faraos Merneptas tid (1200-talet f.Kr.) som är nära 3½ meter högt. På detta monument berättar Faraos om sina segrar över libyerna och andra fiender, bland dem israeliterna. När den berömde arkeologen Flinders Petrie fann denna minnessten i början av 1900-talet, läste egyptologen Spiegelberg inskriptionen medan den ännu var kvar i jorden på utgrävningsplatsen. Stenen låg så att Merneptas inskription låg nedåt medan jorden under den hade grävts undan. Spiegelberg kravlade sig under stenen och låg där på rygg och läste texten.

När han kom upp och berättade för Petrie vad han sett, sade han: "Det finns namn på olika syriska städer och bland annat en som jag inte känner till: "Isirar." Ordet "Isirar" var skrivet på egyptisk hiero-glyfskrift. Petrie kunde omedelbart tolka detta namn till "Israel". Han sade till sina medarbetare att denna minnessten kommer att bli bättre känd i världen än någonting annat han funnit. Han fick rätt! Detta fynd är idag känd under namnet "Israelsstenen".

Inskrifterna på stenen var gjorda vid slutet av 1200-talet f.Kr och är det tidigaste ursprungliga dokumentet man funnit som nämner namnet Israel. Det kastar ett intressant ljus över Israels, "det av Gud utvalda folkets", historia. Alla namn på folk och länder åtföljes av ett tecken som betyder "främmande land". Namnet "Israel" åtföljdes på denna hieroglyfskrift av en sittande man, en sittande kvinna och pluralistecknen. Detta skulle visa att stenhuggaren eller skulptören som iordningsställt denna minnessten betraktade

⁹ Se Domarboken i Bibeln kapitel 1:19

Israel som ett folk, som inte enbart kunde omtalas med tecknet "främmande land". Detta stämmer helt överens med Bibelns framställningar av de förhållanden under vilka Israel levde på domartiden. Det var under Israels s.k. domartid, som Faraos Mernefta regerade över Egypten och gjorde sitt fälttåg i Palestina. Israeliterna var då ännu inte helt etablerade i Kanaan, utan levde mer eller mindre ett nomadliv.

Denna minnessten stärker bevisen mot att Ramses II var förtryckets Faraos och hans son Mernefta var uttågets Faraos. Mernefta regerade bara några få år och kunde inte ha haft den sammandrabbning med israeliterna nära Geser och Askelon i Palestina som han påstår i denna inskription, om israeliterna hade lämnat Egypten under hans regeringstid och tillbringat fyrtio år i öknen innan de invaderade Kanaan.

Om vi däremot godtar uttalandet i Bibeln, i Konungaboken 6:1, som sätter uttåget 480 år från Salomos regering, får vi på så sätt fram en tid som placerar uttåget från Egypten till 1400-talet f.Kr. Då finns inga varken historiska eller kronologiska svårigheter med att få Bibelns berättelser att harmoniera med omnämmandet av Israel på denna minnessten, som kommer från 1200-talet f.Kr.

Den bibliska tidsangivelsen av "exodus" har ytterligare stärkts av brevfynden i El-Amarna i Egypten. I ett av dessa brev skriver den dåvarande fursten av Jerusalem, Abdu-Hiba till Faraos och anropar denne om militär hjälp eftersom hans land invaderats av ett folk som han kallar "Habiro". Detta var namnet på "hebreerna", Israels folk, som i enlighet med Josua och Domarboken i Bibeln, invaderade Kanaans land. Brevets datering stämmer exakt med tidsangivelserna i 1 Kon. 6:1 samt med den information Faraos Merneftas "Israelssten" ger. Här besannas sålunda Bibelns uppgifter av arkeologiska fakta!

9 Sinaiskriften och Moses

Kairo-museet har också en avdelning där till synes obetydliga stenstoder med grovt mejslade inskriptioner drar till sig ett fåtal besökarens intresse. Dessa bruna stenar fann man i en gammal koppargruva på Sinai-halvön. När Flinders Petrie upptäckte dem för femtio år sedan, kunde han inte värdera dem högt nog. Det var den berömda egyptologen Alan Gardiner som först lyckades dechiffrera inskriptionerna under första världskriget. Andra kända arkeologer, som t.ex. Cowley, Sethe, Albright och andra, bidrog också till tolkningen av texten och har på så sätt ökat vår kunskap om dessa inskriptioner, så att vi nu kan lära känna deras hemligheter.

Trots att inskriptionerna inte är långa och innehållet inte av något större historiskt värde, har dock dessa inskriptioner stor betydelse. Det är nämligen talande vittnesbörd från de tidigaste framgångsrika försöken att utveckla en fungerande alfabetisk skrift. En del palestinska arbetare som var anställda i Sinais koppargruvor hade lärt sig något om skrift av sina egyptiska herrar. En av dem måste ha fått idén att de bilder egyptierna använde i sin hieroglyfskrift också kunde användas till att beteckna vissa ljud.

Det egyptiska hieroglyftecknet för vatten betecknades med en vågig linje. Den användes av uppfinnaren av den första alfabetiska skriften till att uttrycka bokstaven M från ordet MAYIM, hans semitiska ord för "vatten". När han hade kommit på detta hade alfabetet fötts. Det visade sig nämligen vara den första upptäckten som någonsin gjorts när det gäller skrivkonsten. Detta ursprungliga alfabet har förbättrats under tidens gång, bl.a. av fenicierna, men har inte ersatts av något annat bättre. Det utgör grunden till det grekiska, latinska och därmed vårt västerländska alfabet. Man kan lägga märke till det faktum att vår bokstav M fortfarande syns i förkortad form från den ursprungliga Sinai-

skriftens vågiga linje. Uppfinningen av den alfabetiska skriften sammanfaller tidsmässigt med Moses när han som flykting från Egypten kom till trakten av Sinai eller Midjans land. Han kom där troligen i kontakt med den alfabetiska skriften. Kanske förstod han att läsning av böcker i framtiden inte bara skulle vara möjlig för s.k. skriftlärda, utan också för "mannen på gatan"?

Vissa forskare anser att delar av pentateuken (de fem mose-böckerna) skrevs av Moses under sin tid i landsflykt från Egypten och under sin vistelse i Midjan. Detta sammanfaller med den mycket gamla judiska traditionen om Mose författarskap. När Moses sålunda, som den förste författaren till vår Bibel, blev uppmanad att skriva denna världens tidiga historia, kände han till ett skrivsystem, färdigt och lämpligt för detta ändamål.

Egypt. hieroglyfer	Sinai inskript 2500 f.Kr.	Betyder	Syd-arabiska 300 f.Kr.	Feni-ciska 1300 f.Kr.	Tidig hebr 600 f.Kr.	Grekiska 500 f.Kr.	Romersk (latin) 100 e.Kr.	Sen hebr. 100 e.Kr.	Veder-taget namn	Fonetiskt värde
		Ox-huvud					A		'aleph	
		Hus					B		bêth	b
		Slunga					G		gîmel	g
		Dörr					D		dâleth	d
		Människa med upprächta händer					E		hê	h
		Hand					I		yôdh	y
		Handflata					K		kaph	k
		Vatten					M		mêm	m
		Orm					N		nûn	n
		Öga					O		'ayin	'
		Mun					P		pê	p
		Huvud					R		rêsh	r
		Papyrusgrupp					S		shîn	sh
		Kors					T		tâw	t

En jämförelse av de olika språken och deras tecken. Lägg märke till ordet vatten i hieroglyfskrift och jämför det med Sinai-skriftens tecken. Detta är utgångspunkten för vår bokstav M.

Kopiera denna frågesida till word eller direkt i ett e-mail.

Fyll i dina svar och skicka till Redaktionen@hoppetsrost.org

Nr	Fråga	Svar:
1	När kan man säga att den moderna Arkeologin föddes?	
2	Vad kallas ruinkullarna på Arabiska?	
3	Vad betyder namnet Palestina?	
4	Ur vilken slags sten var Tutankamons sarkofag uthuggen?	
5	Vid vilken ålder dog Tutankamon?	
6	Vad står det i Hebreerbrevet 11:24-26 att Moses hellre gjorde än att ha en kortvarig glädje av synden?	
7	Vilket folk hade lärt sig utvinna järn ur järnmalm redan under 1300-talet f.Kr.?	
8	När skedde Israels folks uttåg ur Egypten?	
9	Med vad sammanfaller uppfinningen av den alfabetiska skriften tidsmässigt?	

Studienummer:

Namn: